

Ewa Wiktorja Babuška

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie

ZAKŁADOWY PLAN KONT JAKO ELEMENT POLITYKI RACHUNKOWOŚCI WPŁYWAJĄCY NA PREZENTACJĘ WYNIKU FINANSOWEGO JEDNOSTKI

Wprowadzenie

Zgodnie z ustawą o rachunkowości zakładowy plan kont stanowi konstytutywny składnik dokumentacji polityki (zasad) rachunkowości zawierającej preferowane i wykorzystywane przez jednostkę rozwiązania zalegalizowane ustawą, w tym określone w MSR, gwarantujące żądaną jakość sprawozdań finansowych¹. Polityka rachunkowości to „...konkretne prawidła, metody, konwencje, reguły i praktyki przyjęte przez jednostkę w celu sporządzania i prezentacji sprawozdań finansowych”² oraz „zbiór standardów, opinii, interpretacji, reguł, przepisów wykorzystywanych przez przedsiębiorstwa w sprawozdawczości finansowej”³.

Polityka rachunkowości jest odróżniana od tzw. polityki bilansowej, dotyczącej decyzji skierowanych na kształtowanie rocznego zamknięcia, dla osiągnięcia celów założonych w ogólnej polityce przedsiębiorstwa”⁴. Celem polityki bilansowej jest tworzenie pożądanego przez kierownictwo wizerunku przedsiębiorstwa i wyników jego działalności, a celem polityki rachunkowości ukazanie wiarygodnego obrazu przedsiębiorstwa, tj. jego rzeczywistej sytuacji majątkowo-finansowej

¹ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, zwana dalej w artykule ustawą, Dz.U. z 2013 r., poz. 330 z późn. zm., art. 10 ust. 1, pkt 3a oraz art. 3, ust. 1, pkt 11.

² IAS 8 „Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors”, w: International Financial Reporting Standards (IFRSsTM) including International Accounting Standards (IASsTM) and Interpretations as at 31 March 2004, s. 659 oraz MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”, Międzynarodowe Standardy Rachunkowości, IASC, London 2001, s. 93.

³ E.A. Hendriksen, M.F. van Breda, *Teoria rachunkowości*, WN PWN, Warszawa 2002, s. 250.

⁴ *Wykorzystanie polityki bilansowej i analizy finansowej w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, red. K. Sawicki, EKSPERT, Wrocław 2009, s. 9-56.

oraz wyniku finansowego, zgodnie z zasadą prawdziwego i wiernego obrazu (*true and fair view*). Polityka rachunkowości jest niezbędna w rzetelnym przygotowaniu oraz zaprezentowaniu sprawozdania finansowego, które nie spełnia wymogu obiektywności, jeśli wynik finansowy jest formowany woluntarystycznie pod wpływem selekcji i aplikacji założeń i zasad narzucanych odgórnie. Od ustaleń zaakceptowanych w polityce rachunkowości i ich sumiennego przestrzegania zależy forma i jakość prezentacji wyniku działalności.

Konstrukcja zakładowego planu kont i zawarte w nim ustalenia pozwalają na prawidłowe ujęcie i przedstawienie operacji gospodarczych oraz wyniku finansowego jednostki. Zawiera on elementarny zbiór reguł wyznaczających stan pożądany prowadzenia ewidencji księgowej, podstawę odniesienia do sposobu klasyfikowania zdarzeń i ujmowania ich w księgach rachunkowych oraz porównania wykazanych w ewidencji zdarzeń do norm przyjętych w zakładowym planie kont. Jest on wzorcem działania niezbędnym do poprawnego wykonywania prac rachunkowych przez służby finansowo-księgowe w przedsiębiorstwie.

Celem artykułu jest przedstawienie zakładowego planu kont jako elementu polityki rachunkowości w jednostce gospodarczej, służącego za podstawę oceny wiarygodności sprawozdania finansowego i prawidłowej prezentacji wyniku finansowego. Artykuł napisano przy zastosowaniu metody studiów literaturowych i interpretacji aktualnych aktów prawnych z zakresu rachunkowości finansowej, wykorzystaniu wyników wywiadów bezpośrednich z kierownictwem jednostek gospodarczych oraz metody opisowej z elementami analizy i konstrukcji logicznej.

1. Znaczenie i rola zakładowego planu kont

Zakładowy plan kont ma charakter normujący, jest wewnętrznym standardem odnoszącym się do kreacji zasad organizacji i prowadzenia rachunkowości w jednostce. Przesłanki budowy planu kont wynikają z jego zadań i cech, a funkcją jest wyrażenie właściwego rachunkowości modelu percepcji i prezentacji stanów oraz procesów ekonomicznych⁵. Powinien spełniać żądania co do informacji i być koherentny z systemem finansowym jednostki. Po 1990 roku przepisy prawa bilansowego dopuściły samodzielność ustalania planów kont przez jednostki, co wcześniej nie było możliwe. Zaczęto stosować plany kont odpowiadające bieżącym potrzebom informacyjnym i specyfice działania, pozwalające na właściwe sporządzanie sprawozdań finansowych oraz ustalanie podstaw naliczenia podatków i tworzenie warunków do skutecznej kontroli wewnętrznej.

⁵ A. Szychta, *Zarys rozwoju planów kont w Polsce*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” 2001, nr 6 (62), s. 111.

Brak narzuconych planów kont pozostawiał zarządom elastyczność w ich tworzeniu, m.in. możliwość stosowania dwóch kręgów kosztowych, znanych z praktyki niemieckiej. W zespołach 0-8 planu kont tworzone informacje dla potrzeb sprawozdań finansowych i podatkowych, w tym koszty w układzie rodzajowym (I krąg kosztowy) do sporządzania rachunku zysków i strat w wariacie porównawczym. II krąg kosztowy tworzył w planie kont zespół 9, służąc ujmowaniu kosztów i przychodów w różnych przekrojach, w tym podmiotowym (na miejsca powstawania kosztów – MPK) oraz tworzeniu rezerw i ustalaniu wyniku wewnętrznego okresu celem zapewnienia danych analitycznych dla decyzji operacyjnych i kontroli ich wykonania. Jednak wprowadzenie MSR do sporządzania sprawozdań finansowych z wymaganymi atrybutami perspektywności spowodowało przyjęcie angloamerykańskiego modelu rachunkowości obejmującego rachunkowość finansową i zarządczą, skierowanego na wzrost wartości dla właścicieli (inwestorów). Wiązało się to ze zmianami nie tylko w rachunkowości i sprawozdawczości, ale też w planach kont. Niecelowe stało się wydzielanie dwóch kręgów kosztów i sporządzanie dwóch rachunków kosztów i wyników – zewnętrznego i wewnętrznego. Zostało to obwarowane założeniem MSR, że inwestor w sprawozdaniu ma uzyskać informacje oparte na takich samych danych, z jakich korzysta kierownictwo, a dwa kręgi kosztów nie pozwalały spełnić tego wymogu. Likwidacja jednego kręgu, z punktu widzenia potrzeb sterowania zyskiem (czyli *de facto* kształtowania jego wysokości) oznaczała konieczność zasilania rachunkowości zarządczej danymi z rachunkowości finansowej. Od 2005 roku spółki publiczne w UE, sporządzające skonsolidowane sprawozdania finansowe, zobowiązane są do stosowania MSR/MSSF⁶.

Struktura planów kont wywodzi się z zasad ewidencji określonych w II połowie XX wieku. W świetle ustawy plan kont ma określać tylko sposób prowadzenia ksiąg rachunkowych, tj. wykaz kont księgi głównej, przyjęte zasady klasyfikacji zdarzeń, prowadzenia kont ksiąg pomocniczych oraz ich powiązania z kontami księgi głównej. W zakres planu nie wchodzi, jak było do końca 2001 roku, zasady wyceny aktywów i pasywów, ustalania wyniku finansowego i inne elementy tworzące teraz część dokumentacji polityki rachunkowości. Ewolucja planów kont wyraża się zwiększeniem ich elastyczności i dostosowania do sprawozdawczości finansowej, rachunkowości zarządczej, wymogów podatkowych i ubezpieczeniowych oraz do rodzaju i zakresu działalności gospodarczej⁷.

⁶ I. Sobańska, *Rachunkowość zarządcza a controlling*, w: *Rachunkowość zarządcza. Podejście operacyjne i strategiczne*, red. I. Sobańska, C.H. Beck, Warszawa 2010, s. 97-99.

⁷ A. Szychta, op. cit., s. 121-123.

Plan kont uważany jest za trzon rachunkowości jednostki. Zawarte w nim treści i struktura przesądzają nie tylko o sposobie prowadzenia ewidencji księgowej i jej pracochłonności, ale również o potencjale informacyjnym rachunkowości i stopniu realizacji funkcji informacyjnej⁸. Stwierdzenie to można odnieść też do funkcji kontrolnej i analitycznej rachunkowości oraz związanej z nimi zdolności do prawidłowego zorganizowania i wykonywania w jednostce kontroli i analizy finansowej, dla których ważnym aktem odniesienia jest zakładowy plan kont. Wynikiem zaś prowadzonych czynności kontrolno-analitycznych jest wykazywany prawidłowo, bez zawoalowania czy tzw. upiększania, wynik finansowy osiągnięty przez jednostkę za dany okres.

2. Konstrukcja zakładowego planu kont podstawą prawidłowej prezentacji wyniku finansowego

Przy opracowaniu zakładowego planu kont należy mieć na uwadze obowiązki informacyjno-kontrolne określone w ustawie, szczegółowe wytyczne branżowe prowadzenia ksiąg wydane w formie rozporządzeń oraz potrzeby otoczenia i zarządzania jednostką. Z planu kont powinien wynikać chronologiczny i systematyczny porządek zapisów według kryteriów klasyfikacyjnych, pozwalających sporządzać obowiązujące sprawozdania finansowe stosownie do norm prawa bilansowego i statystyki publicznej oraz inne sprawozdania, w tym deklaracje podatkowe, a także dokonywać rozliczeń finansowych⁹.

Plan kont musi być tak opracowany, by podział na konta syntetyczne i analityczne oraz zasady ich funkcjonowania zaspokajały potrzeby odbiorców zewnętrznych. Jeśli dane wykazywane w sprawozdaniach nie są pod tym względem wystarczające, to w planie kont należy ustalić taką klasyfikację kont, aby przynajmniej zaspokoić powtarzające się potrzeby. Równie ważna jest szczegółowość konstrukcji dostosowana do właściwości i potrzeb jednostki, tj. rodzaju i rozmiarów działania, struktury organizacyjnej, wymogów decyzyjno-kontrolnych¹⁰.

Opracowanie zakładowego planu kont powinno być poprzedzone wyborem: zasad i metod ewidencji syntetycznej oraz analitycznej rzeczowych aktywów obrotowych; metod ewidencji, kontroli i wyceny aktywów trwałych o niskiej wartości jednostkowej; zasad ewidencji przychodów i kosztów; wariantu rachunku

⁸ T. Kiziukiewicz, *Organizacja rachunkowości w przedsiębiorstwie*, PWE, Warszawa 2002, s. 94.

⁹ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2013 r., poz. 330 z późn. zm., art. 24, ust. 4, pkt 2.

¹⁰ T. Kiziukiewicz, op. cit., s. 95.

zysków i strat¹¹. Wariant rachunku wyników (kalkulacyjny, porównawczy), według którego będzie sporządzane roczne sprawozdanie finansowe, powinien być wskazany w zakładowym planie kont stosownie do wyboru kierownika jednostki¹². Wybór ten pociąga za sobą konieczność ustalenia kont kosztowych.

W planie kont ustala się stosowany przez jednostkę wykaz kont syntetycznych, zakres rozbudowy kont analitycznych, powiązanie analityki z syntetyką i zasady funkcjonowania kont. Jest też wymagane sprecyzowanie zasad klasyfikacji zdarzeń w jednostce. Przy ustalaniu wykazu kont księgi głównej i kont ksiąg pomocniczych należy przyjąć za punkt wyjścia zakres obowiązującej jednostkę sprawozdawczości finansowej (rodzajów sprawozdań i ich wersji pełnej lub uproszczonej) w powiązaniu z: wyborem wariantu i zasad rachunku kosztów ze względu na specyfikę produkcji; określeniem wykazu kont kosztów z opisem zasad ich ewidencji i kalkulacji; określeniem zasad wyceny składników aktywów i pasywów oraz rozliczania odchyłeń; podaniem materiałów, których wartość będzie wliczana w koszty przy zakupie i produktów gotowych obciążających po wytworzeniu koszty wyrobów sprzedanych, a których ustalenie stanu i korekta kosztów nastąpią na dzień bilansowy¹³.

Podstawą ustalenia wykazu kont księgi głównej jest analiza potrzeb informacyjno-kontrolnych otoczenia i zarządzania jednostką. Potrzeby te wymagają weryfikacji, aby ustrzec się luk informacyjnych i informacji niepotrzebnych. Do wykazu kont syntetycznych dołącza się komentarz objaśniający zasady ich funkcjonowania i prezentujący typowe zapisy na poszczególnych kontach w powiązaniu z kontami przeciwstawnymi. Jest on rozwinięciem wykazu kont księgi głównej. W planie kont muszą być podane zasady tworzenia i prowadzenia kont ksiąg pomocniczych i ich powiązania z kontami księgi głównej. Wskazane jest podanie kryterium, według którego konta analityczne otwierane są do kont syntetycznych. Winna być zadeklarowana forma zapisu danych na kontach analitycznych zapasów jako ewidencja ilościowa, ilościowo-wartościowa, wartościowa, o czym decyduje kierownik jednostki. Uszczegółowienie (głębokość) analityki powinno odpowiadać zamówieniom na informacje i potrzebom kontroli w jednostce i być skorelowane z zakresem treści prezentowanym przez konta księgi głównej. Duża liczba kont występujących w syntetyce może wskazywać na mniejszą potrzebę rozbudowy analityki i na odwrót. Każda jednostka musi

¹¹ M. Hass-Symotiuk, *Organizacja rachunkowości*, w: *Podstawy rachunkowości*, red. K. Winiarska, Oficyna a Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2012, s. 40-44.

¹² Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2013 r., poz. 330 z późn. zm., art. 47, ust. 4, pkt 1.

¹³ T. Kiziukiewicz, op. cit., s. 100-103.

rozstrzygnąć, z jakim stopniem szczegółowości ma być prowadzona analityka, aby nie ograniczać możliwości informacyjno-kontrolnych i nie zwiększać pracochłonności wielostopniowej analityki¹⁴.

Struktura planu kont powinna uwzględniać wiele elementów, a ich właściwy dobór i zastosowanie przesądzają o przydatności i znaczeniu planu w jednostce. Elementy zakładowego planu kont prezentujące jego zawartość informacyjną i stanowiące podstawę analiz i kontroli oraz rzutujące na prezentację wyniku finansowego przedstawia rys. 1.

Rys. 1. Elementy zakładowego planu kont

Źródło: Na podstawie Ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2013 r., poz. 330 z późn. zm.; K. Czubakowska, *Zasady (polityka) rachunkowości*, w: *Rachunkowość przedsiębiorstw*, red. K. Czubakowska, PWE, Warszawa 2014, s. 41-44 oraz M. Hass-Symotiuk, *Organizacja rachunkowości*, w: *Podstawy rachunkowości*, red. K. Winiarska, Oficyna a Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2012, s. 42.

¹⁴ Ibid.

Plan kont powinien określać technikę prowadzenia rachunkowości jako decydującego czynnika wpływu na rozbudowę księgi głównej i ksiąg pomocniczych, mającego swe odbicie w symbolizacji kont¹⁵. Istotne jest ujęcie w zakładowym planie kont: zbioru kont syntetycznych, ich treści ekonomicznej, zasad budowy analityki i obowiązującej korespondencji niektórych kont¹⁶. Zastosowana w planie klasyfikacja kont księgi głównej i zasady ich funkcjonowania muszą być podporządkowane obowiązkowi sprawozdawczym jednostek. Konta ujęte w planie podlegają podziałowi na grupy według jednorodnej lub zbliżonej treści ekonomicznej i sposobu funkcjonowania, tworzą 9 zespołów kont oznaczonych nazwą i symbolem cyfrowym od 0 do 8. Kontom syntetycznym i analitycznym nadaje się symbole cyfrowe utworzone przez użycie zasad klasyfikacji dziesiętnej do oznaczenia kont zgrupowanych w poszczególnych zespołach. Konta syntetyczne otrzymują symbole dwu- lub trzycyfrowe, a symbole kont analitycznych mają większą liczbę cyfr. Liczba cyfr w symbolu konta wynika z zasad symbolizacji przyjętych w jednostce i może np. zależeć od programu komputerowego, który warunkuje dowolność kreowania struktury symbolu. Program taki powinien być wyposażony w sprawnie działającą opcję filtrowania, selekcjonowania informacji. Dezyderaty co do programu prowadzenia ksiąg rachunkowych winny być sformułowane w czasie tworzenia zakładowego planu kont. Program winien pozwalać na użycie: numerycznego/alfanumerycznego symbolu konta zawierającego dowolną liczbę znaków; symboli o różnej długości dla poszczególnych kont, np. dla niektórych kont symboli 3-cyfrowych, a dla innych 5- lub 6-cyfrowych; elastyczne kształtowanie zasad agregacji i selekcji danych (różne stopnie i kryteria agregacji)¹⁷.

W planie kont podaje się symbole i nazwy kont, charakter i zasady działania poszczególnych kont oraz relacje i powiązania między nimi, tj. korespondencję kont. W konstrukcji zakładowego planu kont problem sprowadza się do tego, czy występujące w nim elementy ustalone są prawidłowo i czy są one później w jednostce stosowane, na co daje odpowiedź weryfikacja planu kont w toku prowadzonej działalności. Zmiany w planie kont nie mogą wykraczać poza ważne regulacje prawne i podważać głównych zasad prowadzenia rachunkowości, te zaś, zmieniając się, wywołują konieczność reformowania wzorcowych,

¹⁵ Obecnie panuje zautomatyzowana technika księgowości, ale z różnym stopniem automatyzacji prac księgowych. Programy zastępują to, co robiono ręcznie, słabe jest wykorzystanie komputera (np. przez wprowadzenie do pamięci wzorców) do ewidencji przydatnej w zarządzaniu, z racji wzmocnienia funkcji kontrolnej, i to na bieżąco, a nie *ex post*. J. Matuszewicz, P. Matuszewicz, *Rachunkowość od podstaw*, Finans-Servis, Warszawa 2014, s. 417.

¹⁶ K. Czubakowska, op. cit., s. 60-61.

¹⁷ T. Kiziukiewicz, op. cit., s. 97 i 102.

a następnie zakładowych planów kont. Ważniejsze i należycie przygotowane zmiany powinno się wprowadzać na przełomie roku, równoległe do zmian w planowaniu i sprawozdawczości. Plan kont i jego wersje po zmianach w postaci aneksów muszą być wdrażane zarządzeniami kierownika jednostki, potwierdzającymi ich wagę i obowiązujący status. Za ustalenie pisemne oraz aktualizację dokumentacji zasad (polityki) rachunkowości, w tym zakładowego planu kont odpowiada kierownik, w myśl art. 10 ust. 2 ustawy. W tworzeniu planu (z mniej lub bardziej rozbudowanym wykazem kont) należy kierować się specyfiką działalności i zapotrzebowaniem na dane księgowe zgłaszanym przez strony z zewnątrz i wewnątrz jednostki¹⁸.

Przygotowując ten ważny dokument, należy mieć świadomość, że będzie on podstawą prowadzenia ksiąg rachunkowych, ewidencji podatkowej i innych ewidencji na potrzeby m.in. urzędów statystycznych, rozliczeń z urzędem skarbowym z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych i prawnych, podatku VAT i innych obciążeń. Powinien on też stwarzać podstawy decyzyjne i umożliwiać realizację kontroli finansowej w jednostce. Opracowanie dobrego planu kont nie należy do zadań prostych, zwłaszcza w jednostkach dużych, o zróżnicowanej działalności. Firmy międzynarodowe stosują wytyczne rachunkowości obowiązujące w grupie, nie zawsze tożsame z regulacjami polskimi, co rodzi konsekwencje w sferze np. kosztów lub kwalifikacji aktywów do środków trwałych. Skalę trudności w ustalaniu planu kont pogłębiają wymagania ze strony urzędów statystycznych. Obowiązek wypełniania formularzy statystycznych znacząco rzutuje na konstrukcję planu. Powinnością jednostek jest sporządzanie i terminowe przekazywanie do właściwych terenowo urzędów statystycznych wielu formularzy sprawozdawczych, kwestionariuszy i ankiet zgodnie z wzorami zawartymi w odpowiednich przepisach.

Aby opracować prawidłowy plan kont, należy prace z nim związane realizować w pewnej kolejności, poczynając od diagnozy potrzeb informacyjno-kontrolnych, przez opracowanie wykazu kont ksiąg pomocniczych, w tym dotyczących środków trwałych, zakupu, sprzedaży, rozliczania wynagrodzeń oraz kont szczegółowych np. z układu kosztów rodzajowych, a kończąc na ustaleniu

¹⁸ Agendy rządowe wysuwają żądania informacyjne, działając na podstawie regulacji bilansowych, podatkowych i statystycznych. Wewnętrzne organy nadzoru, zarząd i inne komórki jednostki postępują według zwyczajów wywodzących się z potrzeb rachunkowości zarządczej, finansów i prawa gospodarczego oraz możliwości podejmowania decyzji i realizacji kontroli wewnętrznej. Prace nad budową planu kont wszczynane są po rozpoznaniu wszystkich zamówień na informacje, skierowanych do działu księgowości i po analizie wymagań zawartych w procedurach wewnętrznych. G. Kawecka-Siuzdak, *Prawa, obowiązki i zakres odpowiedzialności głównych księgowych*, ODDK, Gdańsk 2004, s. 16-18.

kont księgi głównej. Skala złożoności zakładowego planu kont, jego rozbudowa, stopień szczegółowości analityki zależą od zakresu ujawniania informacji finansowych odbiorcom zewnętrznym nakazanego prawem bilansowym, podatkowym i statystyki publicznej z uwzględnieniem rozbieżności występujących między nimi¹⁹. Nie wszystkie jednostki mają obowiązek przekazywania równie szczegółowych informacji. Zarządzającym w nich wystarczają do podejmowania racjonalnych działań typowe dane zawarte w sprawozdaniach i księgach rachunkowych, np. dotyczące stanu, wieku, struktury i windykacji należności, zdolności terminowego regulowania zobowiązań, kwot zobowiązań przeterminowanych, wielkości i celowości zakupów itp. Gdy brak jest zamówień wewnętrznych na dodatkowe informacje i nie ma obowiązku składania sprawozdań statystycznych, dopuszczalne jest wykorzystanie przy budowie zakładowego planu kont tzw. wzorcowych planów kont.

Wzorcowy plan kont, taki jak np. Wzorcowy Wykaz Kont (WWK) wydany przez SKwP, może być pomocny w opracowaniu zakładowego planu kont. Jednak wzorcowy plan nie może w całej rozciągłości spełniać roli planu kont dla konkretnej jednostki, gdyż²⁰: ujęta w nim klasyfikacja kont księgi głównej ma rys ogólny i nie może w pełni odpowiadać właściwościom i potrzebom danej jednostki (pewne konta mogą być zbędne, inne wymagać rozbudowy); zawarte są w nim rozwiązania wariantowe w razie pozostawienia jednostce prawa wyboru, a plan zakładowy winien wskazywać jedno realnie wybrane rozwiązanie dla jednostki; brak jest w tym planie odniesienia do problemów ewidencji analitycznej (ksiąg pomocniczych), którą cechuje swoistość i odmienność związana z charakterem działania i odrębnością podmiotu. Wzorcowe plany nie zapewniają też danych umożliwiających prawidłowe rozliczenie z organami skarbowymi²¹. Dlatego nie mają one charakteru obligatoryjnego, a jedynie mogą służyć za podstawę ustalania przez jednostki własnych, niezbędnych im, rozwiązań szczegółowych.

¹⁹ G. Kawecka-Siuzdak, op. cit., s. 21.

²⁰ T. Kiziukiewicz, op. cit., s. 95-96.

²¹ Dotyczy to wykazywania w ewidencji osobno przychodów: zaliczanych do tej kategorii według prawa podatkowego; niezaliczanych do kategorii podatkowych; z działalności rolniczej i leśnej, do których nie odnosi się podatek dochodowy od osób prawnych; uzyskanych z zagranicy; opodatkowanych ryczałtem (art. 21 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych); z dywidend i in. udziałów w zyskach osób prawnych. ZPK winien też pozwalać na zidentyfikowanie (wyodrębnienie w ewidencji bilansowej): wydatków niestanowiących kosztów uzyskania przychodów (nieuznawanych za koszty podatkowe); dochodów wolnych od opodatkowania; strat ze źródeł wolnych od podatku oraz dochodów (strat) z udziału w spółkach niemających osobowości prawnej, ze wspólnej własności, wspólnego posiadania, wspólnego użytkowania praw i rzeczy majątkowych.

W myśl art. 83 ust. 1 celem stosowania wzorcowych planów kont jest unifikacja zasad grupowania operacji gospodarczych i zmniejszenie nakładu pracy przy ustaleniu zakładowych planów kont. Wzorcowe plany kont ustalone są tylko dla wybranych jednostek. Do takich jednostek należą obecnie banki, jednostki działające na podstawie przepisów o obrocie papierami wartościowymi, fundusze inwestycyjne, zakłady ubezpieczeń, zakłady reasekuracji lub fundusze emerytalne, pozostałe jednostki, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe oraz Krajowa Spółdzielnia Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa (art. 83 ust. 2 ustawy).

Minister Finansów w załącznikach nr 1-4 do wydanego rozporządzenia²² wprowadził plany kont dla budżetu państwa, budżetów jednostek samorządu terytorialnego, jednostek budżetowych i samorządowych zakładów budżetowych oraz dla placówek, a także ustalił, że plany te stanowią podstawę do opracowania zakładowych planów kont.

Przy budowie planu kont należy też mieć na uwadze rozbieżności między prawem bilansowym a podatkowym, dotyczące m.in. różnic w powstawaniu przychodów lub kosztów i przychodów na potrzeby podatku od towarów i usług oraz określania momentu powstania obowiązku podatkowego w tym podatku. Plan powinien umożliwiać ewidencję różnic, uwzględniać wymogi ewidencyjne przepisów o VAT, w tym konieczność prowadzenia dodatkowych ewidencji i służyć podatkowej ewidencji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych. Ustawa nie zawiera odniesień do problemu, nie wskazuje zasad, według których należy tworzyć plan kont na potrzeby prawa podatkowego, nie precyzuje w tym względzie praw ani obowiązków. Należy znać i śledzić na bieżąco przepisy prawa podatkowego i bilansowego, zwłaszcza podatku dochodowego i VAT i nowelizować, w ślad za dokonywanymi w nich zmianami, zarówno plan kont, jak i ustalone zasady (politykę) rachunkowości jednostki.

Podsumowanie

Zakładowy plan kont jest ważnym elementem dokumentacji polityki rachunkowości. Tworząc konstrukcję nośną systemu ewidencji księgowej i finansowej, jest jedynym rozstrzygającym układem odniesienia dla prawidłowego przedstawienia wyniku finansowego w jednostkach. Wynik ten jest z kolei pod-

²² Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 5 lipca 2010 r. w sprawie szczególnych zasad rachunkowości oraz planów kont dla budżetu państwa, budżetów jednostek samorządu terytorialnego, jednostek budżetowych, samorządowych zakładów budżetowych, państwowych funduszy celowych oraz państwowych jednostek budżetowych mających siedzibę poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2010 r., nr 128, poz. 861 z późn. zm.), par. 14.1. i 14.2.

stawą podejmowania decyzji przez zarządy i inwestorów zainteresowanych dostarczeniem kapitału. Wraz z metodami wyceny bilansowej, wykazem ksiąg rachunkowych, również w postaci zbiorów na komputerowych nośnikach danych i opisem systemu przetwarzania danych (opisem systemu informatycznego) zkładowy plan kont określa generalnie i kompleksowo sposób prowadzenia ksiąg rachunkowych, a przez to wpływa na właściwą prezentację wyniku finansowego jednostki, kreując jej prawdziwy i rzetelny obraz.

Literatura

Wydawnictwa zwarte

- Czubakowska K., *Zasady (polityka) rachunkowości*, w: *Rachunkowość przedsiębiorstw*, red. K. Czubakowska, PWE, Warszawa 2014.
- Hass-Symotiuł M., *Organizacja rachunkowości*, w: *Podstawy rachunkowości*, red. K. Wiñarska, Oficyna a Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2012.
- Hendriksen E.A., van Breda M.F., *Teoria rachunkowości*, WN PWN, Warszawa 2002.
- Kawecka-Siużdak G., *Prawa, obowiązki i zakres odpowiedzialności głównych księgowych*, ODDK, Gdańsk 2004.
- Kiziukiewicz T., *Organizacja rachunkowości w przedsiębiorstwie*, PWE, Warszawa 2002.
- Matuszewicz J., Matuszewicz P., *Rachunkowość od podstaw*, Finans-Servis, Warszawa 2014.
- Sobańska I., *Rachunkowość zarządcza a controlling*, w: *Rachunkowość zarządcza. Podejście operacyjne i strategiczne*, red. I. Sobańska, C.H. Beck, Warszawa 2010.
- Wykorzystanie polityki bilansowej i analizy finansowej w zarządzaniu przedsiębiorstwem*, red. K. Sawicki, EKSPERT, Wrocław 2009.

Wydawnictwa ciągłe

- Szychta A., *Zarys rozwoju planów kont w Polsce*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” 2001, nr 6 (62).

Akty prawne

- IAS 8 „Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors”, w: International Financial Reporting Standards (IFRSs™) including International Accounting Standards (IASs™) and Interpretations as at 31 March 2004.
- MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych”, Międzynarodowe Standardy Rachunkowości, IASC, London 2001.

Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 5 lipca 2010 r. w sprawie szczególnych zasad rachunkowości oraz planów kont dla budżetu państwa, budżetów jednostek samorządu terytorialnego, jednostek budżetowych, samorządowych zakładów budżetowych, państwowych funduszy celowych oraz państwowych jednostek budżetowych mających siedzibę poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. z 2010 r., nr 128, poz. 861 z późn. zm.

Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, Dz.U. z 2013 r., poz. 330 z późn. zm.

CHART OF ACCOUNTS AS THE PART OF THE ACCOUNTING POLICY INFLUENTIAL ON PRESENTING THE COMPANY'S FINANCIAL RESULT

Summary

Chart of accounts is important part of accounting policy for each company. With it you can prepare reliable financial statements of the company in order to obtain a true and fair view of it. In the end, thanks to this chart of accounts is possible to properly present the financial result of the company's activities.